

GEORG SCHLESINGER

PROFESSORI, JONKA URAN NATSIT MURSIVAT

Veijo Kauppinen

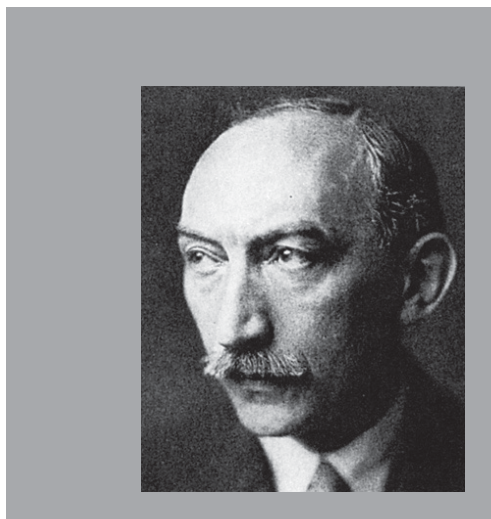
Monet vanhemman polven konepajateknikot muistavat nimen Schlesinger paljon käytettyjen työstökoneiden tarkkuuden tarkistusohjeiden tekijänä. Kuka tämä Schlesinger oli ja miten hänelle kävi lieneen sijaan harvempien tiedossa.

Vuonna 1874 Berliinissä syntynyt Georg Schlesinger opiskeli konetekniikkaa Charlottenburgin teknillisessä korkeakoulussa. Insinöörin tehtävät alkoivat konepajan konstruktöörinä. Schlesinger väitteli vuonna 1903 aiheenaan ”Toleranssit koneenrakennuksessa”. Vuonna 1904 hänet nimitettiin Berliinin teknillisen korkeakoulun vasta perustettuun työstökoneiden ja tehdasteollisuuden professorin vakituiseen virkaan.

Prof. Schlesinger nousi konepajatekniikan varhaisten tutkijoidenkiistattomaan kärkijoukkoon. Berliiniin rakennettiin hänen johdollaan Saksan ensimmäinen lastuamistutkimuslaitteisto. Professorin tutkimuksen ensisijaisia ja uran läpi kestäneitä kohteita olivat toleranssien sekä lastuamisen ohella standardisointi ja rationalisointi.

Vuonna 1907 Schlesinger perusti *Werkstattstechnik* (Konepajatekniikka) -lehden. Ensimmäisen maailmansodan aikana hänet komennettiin Spandaun kuninkaallisen kivääritehtaan tuotantopäälliköksi, joskin hän samanaikaisesti myös opetti. Vuosina 1915 ja 1916 hän oli Saksan työstökoneiden valmistajien yhdistyksen (VDW) toimitusjohtaja ja edelleen vuoteen 1921 saakka sen hallituksen puheenjohtaja.

Schlesingerin maine kasvoi ja hän saavutti 1920-luvulla arvostetun aseman. Hä-

nen 25-vuotista viranhoitoaan juhlittiin näyttävästi vielä vuonna 1929. Professori matkusti paljon mm. USA:han ja Neuvostoliittoon. Työstökoneiden tarkkuusvaatimusten julkaiseminen vuonna 1927 oli jälkeensä arvioiden Schlesingerin suuria saavutuksia. Kirja ylty kahdeksanteen, vuonna 1970 julkaistuun painokseen saakka. Lastuamisen kokeellisessa tutkimuksessa hän myös ansioitui merkittävästi. Niitä hän pyrki innolla jatkamaan muuttuneissakin olosuhteissa.

Schlesinger oli juutalainen, mikä oli 1930-luvun Saksassa vakava asia. Arvostettu professori ei säästynyt juutalaisiin kohdistetuilta toimituksilta. Hänen tieteellisiä ansioitaan painottavat merkittävätkin tukijansa ja tukijansa jyrättiin armotta. Toinen tunnettu konepajatekniikan tutkija Max Kronenbergkään ei säästynyt vainolta, koska myös hänen arjalaisuutensa suhteen oli epäilyksiä.

Schlesingeriltä kiellettiin ensin huhtikuussa 1933 opettaminen. Hänet vapautettiin viranhoidosta, ja hänen nimensä poistettiin vakinaisten professorien luvuvuoden 1933/34 listalta. Professorin asunto joutui natsien kotietsinnän kohteeksi - varsinkin kirjasto oli epäilyttävä. Vankeuteenkin hänet suljettiin pitkiksi ajoiksi.

Professorin elämän käytyä mahdottomaksi hän lähti vuonna 1934 pakon edessä Berliinistä sveitsiläisen tunnetun teknillisen korkeakoulun E.T.H:n vierailuvaksi luennoitsijaksi Zürichiin. Sieltä hän siirtyi vielä saman vuoden lopulla Belgiaan Brysseliin Université Librein.

Schlesingerin Zürichissä oleskelun aikana järjestettiin Leipzigissa messut, joiden tärkeä osa oli upean työstökonehallin näyttely. Hallissa oli Schlesingerin mukaan jo aiemmin nimetty katu Schlesinger Weg. Professori otti riskin ja vieraili eräänä aamuna avajaisten alla näyttelyssä Zürichistä käsin palaten välittömästi takaisin Sveitsiin. Puolueen korkein johto kuuli sittemmin vierailusta menettäen täysin malttinsa. Göbbels revitytti professorin mukaan nimetyt katukilvet välittömästi alas.

Huolimatta poliittisesta pannaan julistamisesta Schlesingerin merkittävimpiin teoksiin kuuluva kaksiosainen kirja *Werkzeugmaschinen* (Työstökoneet) ilmestyi Berliinissä vuonna 1936. Kirjan toimituksessa avusti Schlesingerin tuleva vävy Franz Koenigsberger, hänkin myöhempi maastamuuttaja.

Brysselissä Schlesinger asui vuoteen 1938. Tulevia tapahtumia mahdollisesti ennakoiden hän siirtyi vuonna 1939 Englantiin

Loughborouhghiin. Siellä hän työskenteli Institution of Production Engineering:ssä vuonna 1944 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka. Professori uurasti kirjoitustensa parissa loppuun saakka julkaisten teollisuudesta saatujen tietojen ja omien kokemustensa koontana kirjan *The Factory*. Saksassa se julkaistiin vuonna 1951.

Ansioitunut tutkija kirjoitti vielä kuolinpäivänsä aamuna viimeisiä sivuja *The Factoryyn*. Spekuloida voi toki aina sillä millainen hänen uransa olisi Berliinissä ollut ilman murtokohtaa, jos historia olisi toisin kirjoitettu. Tosin Schlesingerin oppituoli periytyi Berliinissä hyviin käsiin professori Otto Kienzlelle.

KIRJALLISUUS:

KILPI, J., Työstökoneiden tarkistus ja asennus. Tekniikan käsikirja 9, Konepajatekniikka. Gummerus 1975, s. 491...531

SPUR, G., Vom Wandel der industriellen Welt durch Werkzeugmaschinen. Eine kulturgeschichtliche Betrachtung der Fertigungstechnik. Hanser 1991, 628 s.

SPUR, G., Vom Faustkeil zum digitalen Produkt. Ein kulturgeschichtlicher Beitrag zur Entwicklung der berliner Produktionwissenschaft. Hanser 2004. 857 s.

Kirjoittaja on TTK:n konepajatekniikan professori emeritus.